Muczne (p. bieszczadzki): Poszukiwania szczątków 74 ofiar zbrodni UPA

Zespół Biura Poszukiwań i Identyfikacji IPN zakończył pierwszy etap prac poszukiwawczych na terenie dawnej leśniczówki Brenzberg (m. Muczne, pow. bieszczadzki), gdzie latem 1944 r. ukraińscy nacjonaliści (SB OUN/UPA) dopuścili się zbrodni na 74 Polakach – uciekinierach poszukujących schronienia u miejscowego leśniczego. Poszukiwania zakończono w przededniu 78 rocznicy mordu.

Zapis o zbrodni dokonanej na bezbronnej ludności polskiej znajdujemy m.in. w relacji Alojzego Wiluszyńskiego, mieszkańca pobliskiej Tarnawy:

Przyszedł dzień 15 sierpnia 1944 r. We dworze w Tarnawie Wyżnej kwaterował sztab UPA, a we wsi pancerna jednostka niemiecka. Kowpak w tym dniu odszedł z całym oddziałem na południe. W Mucznem, w budynku, który nazywaliśmy „nadleśnictwo" zatrzymało się 74 osoby narodowości polskiej, które uchodziły przed zalewem represji i linią frontu. UPA czując się bezkarnie otoczyła budynek i wszyscy zostali zabici. Było tam dużo kobiet i dzieci. Pastwiono się nad oficerami. Wszyscy chyba mieli odrąbane głowy. Na koniec upowcy zapowiedzieli, że przez tydzień zwłoki mają leżeć nie pochowane – dla ostrzeżenia innych Lachów.

Na podstawie akt archiwalnych IPN można ustalić, iż za zbrodnię odpowiedzialna była sotnia Służby Bezpieczeństwa OUN dowodzona przez Mykołę Dudkę „Osypa". SB OUN była swoistą „policją polityczną" ukraińskiego nacjonalistycznego podziemia. Niekiedy bojówki tej formacji

łączono w większe oddziały i używano ich do akcji. W okresie Rzezi Wołyńskiej bojówki SB OUN wykazywały się szczególnym okrucieństwem w mordowaniu Polaków.

W literaturze odnaleźć można inną relację z wydarzeń z lata 1944 r. Jest nią świadectwo Alfreda Steinhardta, księgowego gminy Tarnawa Niżna. Opisując wspomniane wydarzenia napisał:

(...) część Polaków postanowiła schronić się w górskich lasach u znajomego leśnika. Byłem świadkiem jak wyjechały furmanki z rodzinami i małymi dziećmi i starszymi ludźmi, widziałem płaczące dziewczynki, której jechać nie chciały (...). Nikt nie wiedział, gdzie będzie bezpieczniej, ani ci co pojechali, ani ci co zostali. Po kilku dniach w Sokolikach pojawił się 16-letni syn leśniczego ze straszną wiadomością. Banderowcy zaatakowali leśniczówkę i wymordowali wszystkich, oprócz niego. On w czasie napadu znajdował się poza budynkiem leśniczówki i jemu udało się zbiec. Po kilku dniach nie wytrzymał nerwowo i wrócił do lasu zobaczyć co się stało z jego rodziną. Do Sokolik już nigdy nie powrócił. Po pewnym czasie przyszedł do Sokolik wieśniak ukraiński, który ostrzegał przed napadami banderowców i opowiedział, że syn leśniczego został złapany przez banderowców i po torturach zamordowanych. Do dziś widzę twarzyczki dziewczynek płaczących, jakby w przeczuciu strasznej śmierci (Sz. Siekierka, H. Komański, K. Bulzacki, *Ludobójstwo dokonane przez nacjonalistów ukraińskich na Polakach w województwie lwowskim 1939-1947*, Wrocław 2006).

Prace poszukiwawcze prowadzone przez Biuro Poszukiwań i Identyfikacji IPN w miejscu dawnej leśniczówki Brenzberg były pierwszymi pracami w tym miejscu prowadzonymi na tak szeroką skalę. Podczas 5 dni prac (9-13 sierpnia 2022 r.) przebadano ok. 700 m.kw. terenu zarówno na polanie, gdzie przed laty znajdowała się leśniczówka, jak również w niedalekim sąsiedztwie wzniesionego upamiętnienia. Prace cieszyły się bardzo dużym wsparciem Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krośnie, Nadleśnictwa Stuposiany oraz grupy wolontariuszy.

W wyniku przeprowadzonych prac odnaleziono fundamenty budynku mieszkalnego leśniczówki Brenzberg, ustalono

topografię budynków gospodarczych oraz zlokalizowano pobliską studnię. Odnaleziono także liczne przedmioty kultury materialnej oraz elementy oprzyrządowania wojskowego, które zostały zakopane w tym miejscu prawdopodobnie podczas działań I wojny światowej.

Mimo, iż badania nie doprowadziły do odnalezienia szczątków pomordowanych Polaków, stanowią one bardzo ważny etap dla dalszych prac poszukiwawczych.

Zespół Biura Poszukiwań i Identyfikacji IPN wyraża głębokie podziękowanie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krośnie, p. Ewie Tkacz, nadleśniczemu Nadleśnictwa Stuposiany, pracownikom Nadleśnictwa oraz wolontariuszom. Kolejny etap prac poszukiwawczych zaplanowano na 2023 r.

14.08.2022
xtt/fot. ks. Tomasz Trzaska

MIEJSCE PAMIĘCI
„BRENZBERG"

BIURO POSZUKIWAŃ
I IDENTYFIKACJI
IPN

Muczne:
Poszukiwania
szczątków ofiar
zbrodni UPA

Muczne:
Poszukiwania
szczątków ofiar
zbrodni UPA

Muczne:
Poszukiwania
szczątków ofiar
zbrodni UPA

Muczne:
Poszukiwania
szczątków ofiar
zbrodni UPA

Muczne:
Poszukiwania
szczątków ofiar
zbrodni UPA

Muczne:
Poszukiwania
szczątków ofiar
zbrodni UPA

Muczne:
Poszukiwania
szczątków ofiar
zbrodni UPA

Muczne:
Poszukiwania
szczątków ofiar
zbrodni UPA

Muczne:
Poszukiwania
szczątków ofiar
zbrodni UPA

Muczne:
Poszukiwania
szczątków ofiar
zbrodni UPA

Muczne:
Poszukiwania
szczątków ofiar
zbrodni UPA

Muczne:
Poszukiwania
szczątków ofiar
zbrodni UPA

Muczne:
Poszukiwania
szczątków ofiar
zbrodni UPA

Kalendariu
m Prac
Rok 2003
Rok 2006
Rok 2007
Rok 2008

Rok 2009
Rok 2011
Rok 2012
Rok 2013
Rok 2014
Rok 2015
Rok 2016
Rok 2017
Rok 2018
Rok 2019
Rok 2020
Rok 2021
Rok 2022
Rok 2023
Rok 2024